

AÑO II

PALMA 6 DE NOVIEMBRE DE 1898

NÚM. 92

DOMINICA XXIII

DESPRÉS DE CINCOGESMA.

Rês mes terrible que sa mort dels impiós y pecadors que no están dispots per s' ultim moment.

Ea que están encara dins la vuitada de sa festa que tots els anys l' Iglesia celebra en commemoració de los feèls difunts, y el texto de l' Evangelí de aquesta Dominica, se presta, convendrá tratem un poch s' assunto important de la mort.

L' exemple de sa jova de qui mos parla l' Evangelista, serveix per prevenirnos cuantre la sorpresa de la mort; y el miracle que fá Jesu-Crist resusitantla mos ensenya de quina manera devem rebre la mort quant se presenti. Podem considerar tres coses en la mort: la primera, que es cèrta ab si meteixa; la segona, que es incèrta en quant en el modo, temps y lloch, y la tercera, que resol de la nostra ditxa ó desgracia per tota una eternitat. Si es cèrta, es forsós esperarla, si es incèrta en quant al dia y hora, es forsós esperarla en tot temps y en tot lloch; y per ultim es indispensable que mos trobi sempre dispots quant se presenti. El Fill de Deu vol que la considerem com á un somni: qui dorm, dona descans al seu còs y olvida totes ses penes: el qui dorm, no per aixó roman privada de s' ús dels sentits més que per algun temps: lo mateix succeheix en la mort; y per axò devem rebre-la ab alegría. Però, me direu, temem els judicis de Deu. Teniu molta rahó tementlos com heu feren molts de solitaris després de sexanta anys de penitència; més aquest temor es precís que sia moderat y que no vos impededesca deixar ab goig aquesta vida miserable per anar á gosar de la possessió de Deu.

Natural es que les ànimes impiés tremolin en l' ultim moment de sa vida, perque no se prepararen per la mort, ni la rebin com á cristians, quant arriba: elles tenen per què temer, pués no hi ha rês més espantós que la mort dels pecadors. *Mors peccatorum pessima.* Tres coses causan aquesta desgracia y le fan terrible; el recort de lo passat, la vista del present, y el pensament de lo que ha de venir.

Si el pecador recorda sa vida passada, no veu més que desordres, vicis é infidelitats..... Llavors els pecats que

estimavan per tant poch, apareixen com á mòstruos y espantan la nostra pobre ànima: la vista del present l' atormenta, perque está á punt de dar un á Deu á tots els plers; considera sa mort com una separació general, però al meteix temps violenta.... Un pecador en l' hora de la mort no veu rês que puga satisfèrli, á cualsevol costat se gir: veurer als seus millors amichs lo afligeix, la presència dels seus parents li dona gran pesar; y si afegeix el torment del seu mal, y els dolors del seu còs, dirá com Saul—Me veig ple de afliccions.

Però lo que li acaba de dar el derrer disgust es, el pensament de lo que li ha de sobrevenir.

La mort del Just es adormirse en pau, y per ell compongué l' Iglesia les oracions que comensan: *Proficiscere, ànima Cristiana, de hoc mundo.*—Deixa aquest mon ànima cristiana. Però la mort dels impiós es per ells el principi de le seua desgracia.—Llavors veuen,—diu Sant Ansèlm,—á la dreta, els pecats; á la esquèrra, els dimonis; á Deu, demunt el seu cap; á l' infèrn, baix dels seus pèus; enderrera, el mon que los enjega; y devant la mort que los espera. ¿Y no advertirán aixó, tots aquells qui viuen en pecat?—Es precís,—diu Sant Agustí,—que tota la nostra vida se pòs per complet en la pràctica de la virtud y ab lo exercisi del amor de Deu, á fi de que estiguem exents de tot temor á l' hora de la nostra mort, y per poder compareixer ab confiança devant el trono de la Divina Magestat.

MOSSEN JOAN.

PATRÓ DE LA SETMANA

Día 11.—Sant Martí, bisbe.

L' any 216 vá nexer á una ciutat de la Hungría, y als dèu anys, contra la voluntat de sos pares, qu' eran gentils, inscrigué el seu nom en la llista dels Catecúmenos; als quinze passá á servir al exèrcit de Constantí, y més tard á n' el de Juliá. En cèrta ocasió, trobantse prop d' Amiens trobá un pobre que no duya fil de roba, y per que se cubrís, posá má á s' espasa y dividint sa capa ni doná la mitat. A la nit vinent, mentres estava descansant li comparagué Jesucrist vestit ab la mitja capa qu' havia dat al pobre desconegut, y digué als angels que l' acom-

pañavan: «Martí que no es més que catecúmeno, veyent-me desnu, me vestí ab aquesta capa.»

Als 18 anys rebé el sant bautisme, renunciá la milícia del sigle y se retirá á un cenobi, edificant als relligiosos ab el seu fervor, humildat y zél per la gloria de Deu. Quedá orfe de pastor l'iglesia de Tours y el poble lo reclamá per bisbe. Ell fé per Deu el sacrifici de dexar les delícias del convent, passant á governar aquella diocèssis; més, era tanta l'amor que tenia á la soledat, que maná edificar el monestir de Marmontier, (que se creu ser la abàdia més antiga de França,) tenguent el consol de veurerse rodetjat de més de vuitanta relligiosos qu' eran l' admiració de cuants los tratavan, y havent merescut molts d'ells ser elegits bisbes. En quant á Sant Martí fonch l' Apostol de França, convertint á innumerable gent á la fé de Cristo, ab la seua predicació y los seus miracles. Morí rich de virtuts y mèrits volant al cèl la seua ànima l' any 400.

MOSSEN GASPAR.

Notícies històriques. — La devoció á Sant Martí, dins Mallorca, data de temps enrera si pensam que en el terme d' Alcúdia existia una capella construïda, juntament amb una altra dedicada á Sant Jordi, dins unes coves baix del puig que du el nom d' aquell Sant.

El retaule esculturat en pedra, sobre l' altar de Sant Jordi, encara s' hi conserva; però el de *Sant Martí*, fá anys que ja no hi es. (*)

—La Cartuxa de Valldemosa fou fundada p' el Rey d' Aragó y de Mallorca *Don Martí*, l' any 1399.

—A la Seu de Palma hey ha una capella amb un gran retaule, amb Sant Martí á cavall tayant sa capa que donar á un pobre despuyat.

—El llinatge de Sant-Martí, á Mallorca figurava entre els de sa noblesa; lo duyan la familia que cedí casa als pares de la Compañía de Jesús quant establiren son primer col·legi en el carrer que encara conserva dit nom.

Dit popular. — Per Sant Martí, ses veyes tasan el ví.

* * *

LO VIATGE DE LA VIDA

Depréssa.

En lo sol de juvenesa
com si fos un passarell
me posi á cantar un jorn
sobre les ales del temps.
Canta que canta á l' albada
y al migdia lo mateix,
canta que canta al capvespre
y á la nit encara més.
¡Que llauger el temps me duya,
y el temps y jo, que xelests!
Passarem per camps de roses
satalies y clavells,
gessamins y lliris vergens,
violes y pensaments,
hon rossinyols refilevan
com per encantats vergers,
y per entre verda molsa

(*) Un pintat á post, n' hi havia á sa casa Rectoral d' Alcúdia, que se deya si procedía de ùita Cova. Noltros creim que lo bèn conservat en que se trobava, era prova en contrari.

saltants d' aygua com d' argent
les roques brillantavan
y alegravan als aucells.
La primavera floría
perfums donant tot l' herbey;
jo sempre canta que canta
qu' encara cantarém mes.
Camps replens après passarem
de blat y d' arbres fruiters;
era lo ple de la vida
y de la vida en lo pler
jo sempre canta que canta
qu' encara cantarem mes.
Mas tot enrera 's quedava
y ab un nuvolet llauger
vegi 'l sol enmantellarse
entristintme el pensament.
Paremos, que grat me fora,
paremos, digui á ne 'l temps.
—Fassem via, va respondre,
que 'ns empeny la ma de Deu—
Mas el sol com abans veyá
no 'l torni á veure may més;
com més va ab mes vels s' amaga,
mes s' endòla y enfosqueix,
may param sempre fem via
la ma de Deu nos empeny.
May param, sempre fem via
y ja 'ns trobam dintre un erm;
en illoch de flors vetx espines
en lloch de fruyts, esbarzers,
torrents y rius van glassantse
s' oviran timbes de jel;
ab la ma casi se tocan.
¡Ay! Quin fret por tot, bon Deu,
sino en mon cor jove encara
hon l' esperit s' hi ha retret!
Jo sempre canta que canta
que encara cantarém mes.
—«Silenci. Ja es hora baixa,
ascolt com me diu el temps.
Totes les remors s' apagan
no hi ha papallons ni aucells.
¿No veus la mort com te guaita
desde les timbes de gel?
en força me sobrepuja
y defendre 't no podré,
t' arrancarà de mes ales
y el despido será etern.
—¡Ay. Quina fosca qu' avança!
sembla que má vista pert.
Si es ver que la mort s' acostá
cantant, cantant la rebré;
abraçam ja, mort amiga,
y ab ta dalla prepotent
al temps que segas ma vida
obre 'm les portes del cel,
allá hon los Angels cantan
les Verjens cantan també
y Profetes, Patriarques.....
tots llohant l' Omnipotent.
Jo tambe chor hi vull ferhi
en l' universal concert.....
He cantat sens deturarme
mentres volava ab lo temps
l' hora que d' ell tu m' arranques
vull cantar encara mes,
comensar vull aquell himne
que durará eternament.

REBUT Y AGRAHIT

I — *De part del Sr. Provisor y Vicari General de Mallorca*: un ecsempar del PLA D' ESTUDIS DEL SEMINARI CONCILIAR DE SANT PERE, d' aquesta Diocèssis; bellament estampat, á dues cares y dues tintes en l' establiment tip. d' en Amengual y Muntaner.

Conté, en llatí y en mallorquí, un rahanament dictat per lo Illm. Dr. Pere Juan Campins Bisbe de Mallorca, exposant la necessitat y conveniència, seguint los propòsits de nostre Sant Pare, de donar amplitut y gravitat á l' ensenyansa d' aquells que se forman per exercir los *Sagrats ministeris*; ab cual motiu l' aumenta y ordena sàbia y acertadament, conforme diu una *taula d' Assignatures, llistons, Autors y catedràtics*.

Acaba exortant als Mestres y dexebles que *emprengan ben resolts* y ab totes ses forces aquesta *nova via d' estudis*, no duptant que han de dar esplendor y gloria á n' el Clero d' aquesta Diocèssis.

¡Deu benehesca tants sants desitjos!

II — *De son autor Pompèu Fabra*: Contribució á la GRAMÁTICA DE LA LENGUA CATALANA, obreta premiada en els Jochs florals de Barcelona de l' any 1896, ab la recompensa oferida per l' Illm. Bisbe de Vich.

Recomanám aquesta gramática als qui se dedican á escriurer, en mallorquí.

III — *De D. Francisco Antich é Izaguirre*: EL JUICIO FINAL, (poema anacrònic) escrit en vers castellá. Es una mostra més de la gran fecunditat y dels conexements y sentiments catòlics del nostre amich poeta — científich.

IV — *De La Revista Popular de Barcelona*: DE MI COSECHA per Roberto Torcal; colecció de cuentos morals, ilustrats; regalo als suscriptors tan apreciable com tots els que anualment los sol fér.

V — Del Editor: NOVA PALMA — el núm. 2.

VI — *Del Cronista de la Universidad y Reyno de Mallorca*: el primer reparto de la Coleccion de documentos referentes al mismo Reyno — que, por iniciativa del señor D. José Socías y Gradolí, y á expensas de la Excelentísima Diputación Provincial, se stampa en la Escuela Tipográfica de la Casa de Misericordia. En aquesta molt notable é interessantíssima publicació hey colaboran els erudits Arxivers de aquesta ciutat.

VII — Del director de la nova *Revista decenal* titulada MALLORCA el primer número, aparegut ahí día 5.

Podem afegir que prest esperám sa visita y el camvi d' un quinsenari titulat *El pagés mallorquí*, que publicarà l' Honor Antoni Garcia de Lluchmajor, per enseñansa práctica dels conradors de la nostra illa.

¡Endevant! Per aquí anirem á la vertedera regeneració de sa nostra petita patria.

¡Viscan la Fé, la Patria, el Trabay y la Virtut!

¡Guerra á l' Incredulitat, la Política, la Vagaría y el Vici!

◇ F. ◇

CRONICÓ DEL MES DE OCTUBRE

Día 28. — Aparagueren pasquins p' els cantons de Palma contra l' exgovernador de Valencia y de Cádiz, capare dels fusionistes mallorquins.

— La Junta directiva de la *Tómbola* organizada y suspesa, acordá acabarla, invertint son producte en favor dels pobres soldats mallorquins ferits y malats, venguts de Cuba.

Día 29. — Correspondencies particulars de Lluchmajor, daven notícia y s' en plañian dels escandols que un taverner d' aquella vila havia donat instalant á ca-seua una dona perduda. (Progressám, seguint l' ecsemple dels qui dirigexen els pobles protegint, fomentaut y explotant l' *Higiene*.) Gracies á Deu, el Batle l' arruxá.

Día 30. — Lo recaudat per regalar un tèrn al Santuari de Lluch, pujava 531'31 pessetes.

— Se feren les processons del Rosari en totes les paròquies de Palma.

Día 24. — L' Ajuntament de Palma, acordá denegar una instància, á D. Enrich España, per adobar un tròs de fatxada de una casa antiga des carrer de sa Gerraría, cual tròs havian dat per perillós tres Mestres d' obres, opinant dos d' ells que sens mancar á les disposicions vigent podia adobarsê. (La intriga política hey ballava de capoll.)

NOVEMBRE

Día 1. — Ingressaren en files la mitat dels reclutes del derrer reemplaç.

— Lo M. I. Cabildo catedral fé 'l sant eexercissi del *Via-Crucis* dins la Seu, después de resades Matines de difunts.

Día 2. — Se constituí interinament la nova Diputació provincial entrantí 8 diputats nous.

Día 8. — Els diaris de Palma insertavan la notícia de que D. Pascual Ribot, ex-Governador de Valencia y de Cadis, *havia duit* «la inquebrantable resolució» de no ocuparsê d' altres assumtos més que dels seus personals; havent *ubert* «por su propia iniciativa, el pleito en qué habrán de ventilarse ante los Tribunales de Justicia las imputaciones lanzadas á los vientos de la publicidad contra su nombre.»

(Pregam á Deu que, lo més prest possible, quedi satisfactoriament justificat; y que mantenga y cumplesca sa resolució de no ocuparsê ni directe ni indirectament en la direcció de la política mallorquina, p' el seu propi bé espiritual y p' el bé temporal de sa nostra desgraciada patria petita.)

Día 4. — Lo recaudat en la Cámara episcopal p' el Foment de la Marina y gastos de Guerra, pujava á 37.587'07 pessetes.

◇ F. ◇

† *Necrología*. — Día 28 del més passat morí á Barcelona la poetissa mallorquina. D.ª Victòria Peña d' Amer, germana del popular escritor poeta D. Pere de A. Peña, que havia nada l' any 1827. Pregám á Deu que als molts de prèmis literaris alcansats per dita señora durant sa vida, ab ses inspirades y molt cristianes composicions poètiques, li haja afegit el *gran Premi* de la Benaventuransa eterna, ahont la vejem tots los que mos dedicám á escriure en favor de les nostres creències catòliques. — Per mostra dels sentiments de D.ª Victòria, insertám una de ses composicions, que creim inèdita.

— Diumenge passat, sorti d' aquest mon, Mestre Jusèp Borrás, dezà del grèmi de fusters de Palma, qui tres

dies abans encara feynetjava dins sa botiga en el seu banch. Homo honradíssim, dels millors manestrals del seu ofici, d'ecemplar conducta y per lo meteix estimat y respetat per tothom que 'l conexia. ¡Bon repòs y bon remey!

Nostro Señor consoli les families dels dos finats.

PROVERBIS ESCULLITS

D'ENTRE EL MILENAR QUE DICTÁ MESTRE RAMON LULL

XXXVI.—*De Perseverança*

Bona perseverança es imatge de bona eviternitat.

Sens perseverança, no pots atenyer la fi per la cual ests creat.

Qui persevera de dia é de nit lo gralo que desitja.

Ab caritat, prudència y coratje, vens á sos inimichs la perseverança.

Persevera ta amor en l'amor de Deu, é lo teu poder en lo poder de Deu.

XXXVII.—*De Cortesía*

Cortesía neix de noble coratje e tem vergoña.

Cortesa paraula significa amable pensa.

Si fás descortesía semblarás bèstia.

Sies cortès y no serás reprès.

Falsa cortesía es mala vilanía.

XXXVIII.—*De Honor*

No fassis honor á homo que deshonna á Deu senyor.

Si no ests honrat no pots honrar.

Virtut honra y pecat deshonna.

Ni per llinatge, ei per riquesa, haurás tant honor com per tes bones costums.

En rès hi ha perill major que en lo fals honor.

(Continuará.)

ENVINAGRAT Y RONXETES

CANTS CANERS

Inspirats p' el *Bando* que se publicá á Palma, per vintena vegada.

VEUS SOLES

(*D' en TURCO cá de Terra-nova*)

¿Els porriols de la La Sala?

¡Bon señal!

Ca que lladra no fá tala;

Ja ninguns durem morral.

Jo, de Cort fins á la Ramba

Vaig y veng; ningú s' arramba

Per dirmós. ¿Què tal Pascual?

xala-xala,

¿Inimichs de pasta bamba?

¡Bon señal!

(*D' en MILTÓN cá llopé*)

Dels tamborés de La Sala

¡M' en regal!

Som d' un señó que per gala

Me fá du ubèrt es morral.

Y p' es Born y per la Ramba

Me passeig, y no s' arramba

Ni 'm mira un municipal,

xala-xala.

D' inimichs de pasta bamba

¡M' en regal!

(*D' en MORO, ca de bou*)

¿Ordonanses de La Sala?

¡Tant s' en val!

Com un tigre de Bengala

Me baray sense morral (*)

Devant mí ningú s' embamba

Cuant baday, y no s' arramba

Ombra de municipal.

xala-xala.

Inimichs de pasta bamba

¡Tant s' en val!

(*D' en LORD, ca buldok*)

¿Amenasses de La Sala?

Just igual

Que 's cantet de sa cigala.

Jo no hé dubit ja may morral;

Jo mosseg, y ni per xamba

Gosa dirme: ¡recaramba!

Un mesquí municipal,

xala-xala.

Inimichs de pasta bamba,

¡Just igual!

CORO

de cans bufons, mènes, llebres, ivissechs, d' aygo, perdiués, nanells, juhéus, erissonés, inglesos, peluts, borts, etc., etc

De la Sala els tamborés

P' es carrés

Feren bando general

Per fermós posar morral

Y dogal.

¡Solfa d' ayre de La Sala!

xala-xala.

Demostrem que es per demés

La guárdia municipal,

Lladrant ¡viva els drets canés!

xamba-xamba

A trescá á lloure carrés

Desde es Moll fins á la Ramba

Ni dogal,

Ni morral,

¡Tant s' en val!

(*Repetint*)

Solfa d' ayre de la Sala etc., etc.

YWAN MHIL.

RECLAMS

Agrahim á *El Ancora*, diari catolich net y esporgat lo titol de *excelente Colega* amb lo cual nos honra. Ja sab Son Director D. Bartomeu Singala amich nostro que li volem bé al seu *pobre y odiat* diari, y mos complau veure que d' algun temps ensá ha aumentat y millorat molt son contingut. També á noltros de MALLORCA DOMINICAL *odio iniquo oderunt nos*, y encar ara, no sols els heterodoxos declarats sinó també alguns *dels nostros*. Si qualque pich hem desbarrat ha sigut sense voler, per manca d' eyma, y tot seguit mos n' hem confessat. Lo que més mos dól es que els escriptors catòlics siem tants poch y tant mal avenguts. ¿Perquè no formam un Gremi?

El Diario de Palma, com á *Degá* y la *Nova Mallorca* com á més moderna podrian dirhí sa seua respecte d' aquesta pregunta. Noltros mos aconortariam de sèure á s' escalonet més bax.

(*) A pesar dels grans esforços que el Alcalde Sr. Salom ha fet y fá, per evitarhó, cada dia se presencian bregues, corregudes y actes indecentíssims, en mitj de les places y carrés de Palma. Advertint que els pobres Municipals maldement vulgan no poden impedirhó.—Multes y bolletes!—